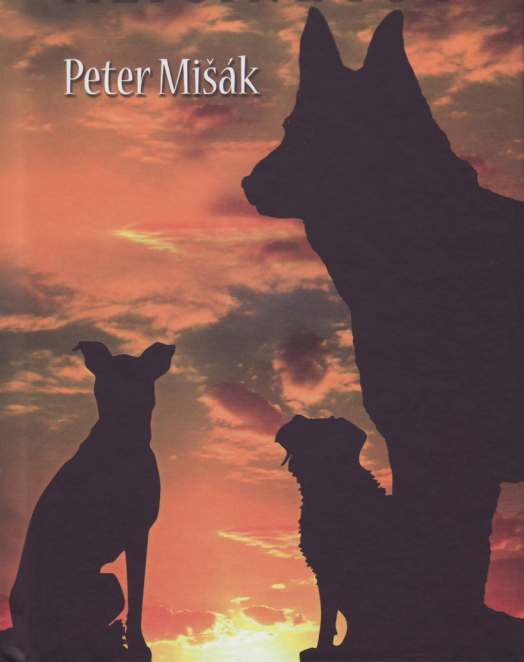

ALICINE PSY

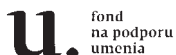
Peter Mišák

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Copyright © 2017 Peter Mišák
Cover design © 2017 Ľubica Končeková
Slovak edition © 2017 Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Vydanie knihy finančne podporil Fond na podporu umenia

a Literárny fond

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV,
spol. s r. o.

Peter Mišák: Alicine psy
Zodpovedná redaktorka Katarína Jelenčiaková
Obálka, grafická úprava a sadzba Ľubica Končeková
Tlač P + M, s. r. o., Turany
Prvé vydanie
Vytlačené na Slovensku

ISBN 978-80-8061-999-2

Peter Mišák

ALICINE PSY

Venujem protagonistke najfarebnejšieho príbehu
môjho života, manželke Milke

Pointa kniha (I)

Akosi povedome

„Je neskoro učiť sa bojovať, pán doktor,“ vravím už nie mladému, no predsa odo mňa hodne mladšiemu právnikovi.

„Chápem vás, ale trvám na tom, že škodnej nestačí dať príučku. Musíte ju zničiť. Príučka je vlastne ďalšia šanca. A škodná sa jej vždy chytí.“

Sú to príkre slová, no spomeniem si pri nich na hokejového trénera, ktorý hovoril, že v zápase nestačí vyhrávať o gól. Ak to ide, treba dať súperovi čo najviac a nemilosrdne. Keď ho šetríte, zmôže sa na odpor. Hokej je to potom divácky pekný, ale náramne nebezpečný a vyčerpávajúci.

Právnik si všimol moje zamyslenie a odmlčal sa. Na fiškála bol trochu málovravný a vlastne mi robil láskavosť. Radil mi bezplatne, no nie nezištne. Istý pán, ktorý sa ma pokúšal odstaviť, lebo som odhalil zopár jeho neveľmi poctivých a slušných trikov, mi to napokon spočítal. No nerátal s tým, že má nevybavené účty u viacerých. A tí sa chystali, chystajú spočítať to jemu. Trochu im hrám do karát, trochu som ich maskou, trochu nástrojom. Len neviem, prečo sa cítim, vôbec nie trochu, ako terč. Zatiaľ

im to nezazlievam. Ani tomuto predčasne ostarnutému doktorovi práv, ktorý realizuje svoje fiškálstvo tu ako advokát, tu ako právny expert, tu ako zástupca firmy či skupiny podnikateľov. Zo všetkého po trochu. Roboty vyše hlavy a osohu pomenej. Deväť remesiel, desiata bieda.

Je sám. Spoločnosť mu robí miniatúrny pes, buldočík, také to nesympatické, ľútosť budiace zvieratko, čo má nadváhu a problémy s dýchaním.

Opakovaná debata, spriadanie plánov na ďalšie kroky, kompletizovanie materiálov a podkladov. Všetkého je už priveľa. Je to únavné a nemá to koniec. Už sa neviem ani sústrediť, čoraz dotieravejšie ma obchádzajú pochybnosti. Má vôbec význam stavať sa na odpor? Bláznom vraj treba ustúpiť, vraví stará múdrosť. Alebo skúsenosť? Aký je v tom rozdiel? Šialenec a luhár bez zábran. V rukách má moc a neváha ju používať.

„Nad každým možno zvíťaziť, verte mi,“ o čosi živším hlasom prerušuje moje úvahy doktor.

Doktor, doktor, čí? Neviem si v tom okamihu spomenúť na jeho priezvisko, hoci ho poznám už skoro dvadsať rokov. Ako skončil práva. Nikdy nebol u nás zamestnaný, robil len na dohodu. Počítam, že bola vždy dobrá a ako sa vraví medzi fiškálmi – obojstranne výhodná.

„Prepáčte, pán doktor,“ uchylujem sa k triku, lebo až fyzicky cítim ten odporný pocit prázdna v hlave presne na tom mieste, kde má byť jeho meno. „Váš otecko, nehnevajte sa, že som dotieravý, je tiež právnik?“

„Bol,“ chlap na mňa prekvapene pozrie. „My Stachovci sme už niekoľko generácií právnici. Akosi sa to dedí.“

Stacho, chytil sa, hupne mi, no vzápätí sa v duchu opravím: nie Stacho, ale Stach. A uškriem sa, lebo mi zišla na um dávna epizódk. V novinách písali, že v Revúckej doline istý poľovník, Stacho, zastrelil medveďa, ktorý ho napadol. A my sme sa spýtali pani Stachovej, inak Maďarky, ktorá sa veľmi usilovala hovoriť po slovensky, či to bol jej manžel.

„Nebola to môj manžel. On nevolá Staho, ale Stáh,“ povedala dôrazne. A my sme nevládali zdržať smiech.

Teda nie Stacho, ale Stach.

„A má, mal váš otec brata, tiež právnika? Pardon, prečo vlastne hovoríme o ňom v minulom čase?“

„Otecko pred poldruha rokom zomrel,“ oveľa smutnejšie, než som čakal, odpovie muž a už zrazu nevyzerá ostarnuto, skôr bezradne.

„Ešte raz mi prepáčte, nevedel som,“ ospravedlňujem sa a z hlavy sa mi vytráca, prečo vlastne sedíme v tomto meste mojich štúdií nad nedopitými šálkami kávy, Stach už prepchal popolník ohorkami, až padajú na stôl. A mne toto vražedné nikotínové povetrie ešte aj po rokoch, čo som sa zo strachu vzdal fajčenia, príjemne vonia.

Stach je totiž meno, s ktorým som sa stretol práve tu pred vyše dvadsiatimi rokmi. Doktor Stach. Právnik. Pre istotu sa opýtam ešte raz.

„Nemáte, nemali ste v rodine ešte kohosi, tiež právnika?“

„Ocko bol právnik.“

„Brata, bratanca, nemal?“

„Nie.“

„Tak potom to musel byť on.“

„Čo...“

„Pred vyše dvadsiatimi rokmi mi významne pomohol.“

„Ocko, čo, nerozumiem.“

„Ak tu v meste v tom čase nežil nejaký iný doktor Stach, právnik, tak to musel byť on. Už ani neviem, kto ma za ním poslal. Tuším niekto z Konfederácie politických väzňov.“

„Tam ho poznali. Zaoberal sa rehabilitáciami. A bol aj sudcom Najvyššieho súdu.“

„Veď o to ide. O rehabilitácie.“

„Vy?“ nedôverčivo si ma premeriaval Stach.

„Nie. Ja nie, ale môj otec. V päťdesiatych rokoch bol pár rokov zavretý, naposledy v Jáchymove. Odtiaľ ho prepúšťali na slobodu. V marci 1952.“

„Aha,“ zdvorilo pritakal môj spoločník na znak toho, že ma počúva.

„Nuž, potom neskôr, keď som mal ísť študovať,“ rozvraším sa zoširoka, „potreboval som okrem svojho robotníckeho pôvodu aj čistý štít. A tak otec požiadal o výmaz z registra trestov.“

Mali sme šťastie, písal sa rok 1967, to už bol odmäk a Dubčekova hviezdna doba. Výmaz dostal a ja som mohol v životopise uvádzať, že ani ja, ani nikto z mojej rodiny nebol súdne stíhaný. Pomohlo mi to. Nebola prekážka, pre ktorú by som nebol mohol študovať na pedagogickej fakulte.“

„A čo s tým mal môj otec? Vtedy ešte rehabilitácie boli výnimkou a týkali sa iba tých najvyšších. Husáka, napríklad.“

„Veď nie vtedy,“ hovorím. „Oveľa neskôr. Lebo po Husákovom nástupe sa už v papieroch začalo uvádzať, že dotýčný síce bol trestaný, ale trest si riadne odpykal a vtedy a vtedy mu bol urobený výmaz z registra.“

„Načo potom taký výmaz bol...“

„Na to sa vtedy nebolo radno pýtať. Ani sa nikto nespytoval. Radšej.“

„Ešte stále neviem,“ snažil sa ma Stach posunúť ďalej.

„Veď, veď. No. Prišiel prevrat. Ešte nedávno som hovoril revolúcia a ešte predtým dokonca nežná. Dnes si myslím iné, ale to je vedľajšie,“ dodám chytré, keď sa Stach zahniezdi na stoličke.

„V tom rušnom čase nám napadlo, že by nebolo od vecí skúsiť rehabilitáciu. Už sa o tom hovorilo, aj Konfederácia politických väzňov už fungovala, len sa to dajako inak volalo, už si nespomínam. A tam boli aj právnici. Tam sa, myslím, dozvedel môj otec o vašom otcovi. Nerád cestoval, hoci ako vojak prešiel pol Európy. Do susedného mesta mal problém zísť. Tak ma tam posielal a ja som využil akúsi služobnú cestu. S vašim otcom som sa telefonicky dohodol a stretli sme sa. Tu neďaleko, sa mi zdá, že v tej budove veďľa polikliniky.“

„Tam mal kanceláriu,“ prisvedčil Stach.

„No, povedal mi, čo bude potrebovať, žiadosť, poverenie, kópie dokladov, overené, pravdaže, boli tam rozsudky, prepúšťacie listy, dokonca prvá zmluva s fabrikou, kde otec po návraťe z Jáchymova nastúpil. Bez problémov. Fabrika mala akýsi záväzok či dohodu so štátom, že zamestná politických po prepustení.“

„Takých veľa nebolo.“

„Čudovali by ste sa. Niekoľko rehoľníkov, dajakí bývalí dôstojníci, dvaja či traja kňazi a dokonca bývalý ďalejšlužiaci prápor-

čík. Ten mal vraj za prvej republiky prideleného pucáka a nebol to nik iný, ako istý Šalgovič.“

„Ten generál. Obesil sa, ak sa dobre pamätám.“

„Ten. V takej spoločnosti sa dalo vydržať, myslím. Veď pri robote sa hovoriť mohlo a veru aj hovorilo. Chlapi v montérkach a rozprávali každý ako kniha.“

„Viem si to predstaviť,“ netrpezlivosť z hlasu môjho spoločníka sa kamsi vytratila.

„Pýtal som sa, či mám ešte raz prísť, no vraj netreba, stačí všetko poslať. Váš otec mi dal vizitku s adresou a telefónom. Bola to asi len druhá vizitka, čo som dovtedy v živote držal v ruke. Ani neviem, či som sa poďakoval, tak som sa s dobrou správou ponáhľal.“

„A potom?“

„Všetko ako v rozprávke s dobrým koncom. Ani sa to nepodobalo na dnešný život. Ľudia si akosi vychádzali viac v ústrety. Ani dva dni neboli treba na odpisy, kópie a overovačky. Pár kolkov, všetko do cennej zásielky. Veď viete, ako to chodilo.“

„Bol som ešte stredoškólák, ale trochu si to pamätám.“

„No. Napokon sa nebolo treba ani dostaviť na súd. Rozhodnutie prišlo poštou otcovi do vlastných rúk. Ešte aj šomral, že musí ísť na poštu. A bola aj finančná kompenzácia. Neveľká, ale ani nie drobné. Otec si dosť pomohol a ušlo sa aj mne zopár bankoviek. A potom napísal váš otec ešte list, že si možno uplatniť nárok na kompenzáciu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Spisali sme to a poslali. Ale to mi už nedalo a pánu doktorovi som zavolať, či sa s ním môžem stretnúť.

– Vari dačo nie je v poriadku? – znepokojoval sa.

– Všetko v najlepšom, ale aj tak vás prosím, nájdite si na mňa chvíľu času.

Privolil. To som už mal zistené, že v našom vydavateľstve kedysi istý Stach vydal knižku. Malú vlastivedno-obrazovú publikáciu. Aj to len ako spoluautor.

– Ako sa volala tá vaša knižka? – spýtal som sa.

– Pohronskou dolinou, – akoby zaspieval.“

„Zvláštne. Tú knižku ešte kdesi mám.“

„Máte. Lebo pri tom druhom stretnutí som mal pripravenú

obálku od otca pre pána doktora. A mal som mu ju – stoj, čo stoj –, ako povedal otec, odovzdať.

– To neprichádza do úvahy, – ohradil sa váš otec. – Ja mám za prácu štátny honorár, kde by sme zašli, to nie. – Až som sa červenal, poviem vám.“

„Así aj on,“ trasľavo nadhodil Stach.

„Así,“ pripustil som. „Tak som zmenil tému. – Ako sa volala tá knižka? Zas som zabudol, – hovorím.“

– Pohronskou dolinou, – zanôtil navlas rovnako ako do toho telefónu.

– Nuž, to sa hádam neurazíte, pán doktor, – vyťahoval som trochu väčšiu obálku. Bola v nej tá kniha. Jediná, čo ešte ostala v recenznom sklade. Riaditeľ skoro plakal, keď mi podpisoval výdajku.

– Vari len nie, – viditeľne sa potešil váš otecko a nedočkavo otvoril obálku. – Moje výtlačky dávno nemám, už som sa chodil pozeráť len do krajskej knižnice, kde bol jediný kus. Aj v antikvariátoch som zháňal. Ďakujem, ďakujem vám!

Dlho a pevne mi stískal ruku. Navzájom sme si boli vďační a dodnes sa mi na to dobre spomína. A s takou spomienkou sa mi aj dobre žije. Viete, dnes ľudia hodia rukou, keď vravíte o tých časoch. Ale boli to dobré časy. Lepšie ako dnešok.“

„Veru tak,“ hovorí Stach a napochytre vyťahuje z puzdra na okuliare fialovú handričku, odvráti sa a leští si bezchybne vyleštené okuliare.

Aj mne by sa zišlo, ale moje puzdro je v aktovke a aktovka v aute. Auto na parkovisku a ja sám pomaly neviem, či som mal vôbec prísť do mesta svojej mladosti len preto, aby som sa dal poučiť, ako treba bojovať s mocným patologickým luhárom. V tejto chvíli je to nepodstatné. V tejto chvíli je tu prítomná dvadsaťročná minulosť a príjemná spomienka dvoch starnúcich mužov na dvoch už nežijúcich, a predsa živých – chlapov.

„Dovidenia v lepších časoch,“ lúčim sa po werichovsky a podávam Stachovi ruku. Opäťuje stisnutie a je to celé také povedomé.

Kde je Odyseus?

– Chcel som len vedieť, či si myslíš to čo ja.

– O čom?

– Čo je to za veta, že píš, veď na to máš...

– Hlúposť.

– Aj ja si to myslím, a preto ti volám, fiáčkam, – zaomáľal hlas a trochu sa sám v sebe strácal.

– Píš, keď nemôžeš nepísať. Tak má znieť tá veta, – povedal som dávne mu kamarátovi. Nie kamarátovi z mokrej štvrte, ale skôr jednému z priateľov od povestného krčmového stola, kde sa krútil náš svet. Okolo toho stola sa krútil svet necelej desiatky dedinských učiteľov. Šport, ale aj filozofia, veda či baby. Skoro všetko, čo tvorí nevelký a viac či menej ohraničený svet dedinských učiteľov, keď zapadnú do hodinového strojčeka, starobylo mechanického, vytrvalo olejovaného konvenciami, s ktorými – božechráň – my moderní pedagógovia nechceme nič mať. A máme. S tými starými, od ktorých sa dištancujeme, varí najviac. Odriekaného chleba najväčší krajec je dosť nešikovne poslovenčené české príslovie. Pravdivé a ako všetky príslovie málo

platné tomu, kto si tak veľmi verí, ako si môže veriť len dedinský učiteľ. Mladý veľmi, starý úplne.

Ambicióznemu autorovi uprostred rovnako ambiciózných kamarátov, z ktorých každý už dačo napísal i uverejnil, sa cesta písania a nevyhnutného čítania videla samozrejma a priamočiara ako červený koberec na ceste ku sláve.

„To je ako so všetkým,“ skomentoval Bubo môj prvý uverejnený pokus o glosu.

„Ako so všetkým. Takých textov môžem napísať sedem za týždeň.“

Zachytil som jeho pohľad.

„Tak desať za mesiac,“ spustil som trochu.

„No vidíš. Stačilo sa pozrieť a už je z plánu len tretina.“

Dobre ráta ten Bubo, pomyslel som si namiesto toho, aby som si priznal, že má pravdu. Mal ju.

Bubov presvedčivý spôsob reči bol – myslím si – jeho najväčším pokladom. Zbraňou, argumentom, nástrojom. Žiaci mu isto slepo verili, keď mu už verili dospelí.

„On nehovoril veľa. Skôr počúval a nakoniec povedal vetu-dve, dačo sa opýtal. Ale tak, že sme ostali uprostred reči ticho a začali sme premýšľať. Všetci. Študenti aj ja,“ spomínal profesor, ktorý nám bol obom blízky. Delilo nás desať rokov, Buba od profesora päť, mňa pätnásť.

„Vieš, čo to bolo, keď on, docent, prišiel za nami, študentmi? Prečítal svoje básne a od nás chcel vedieť, čo si o nich myslíme. Takých učiteľov niet.“

„Nikdy neboli. Ani on. Poznám ho aj ja. Bola to návnada a vy ste mu ju pekne zožrali. Potom vás mal celý čas na háčikoch.“

„Na háku,“ zavrátil Bubo.

„Nie na háku. Robil to aj nám, ale už nie s vlastnými básňami. Nosil vaše knižky a chcel vedieť, čo si o nich myslíme.“

„Naše knižky... Nie všetci ich píšú,“ kontroval Bubo.

„Nie, ale Paliak mal už tri, posledná bola Biela.“

„Áno. Poviedky a román.“

„A Pišta štyri.“

„Básne.“

„A Miki zo osem.“
„Miki nebol spolužiak.“
„Miki bol ikona.“
„Miki bol... boh.“
„Čí?“
„Aj tvoj. Aj ostal.“
„Zomrel.“
„A predsa prežil.“
„Nebud' patetický.“
„To je inak. Akože kým si ťa pamätajú, žiješ.“
„Tak to bude Miki nesmrteľný.“
„Aj to je inak.“

Obaja sme sa zasmiali, veď vieme, že všetko je inak. Dnes už tak veľmi inak, že ani moje štyri knihy nie sú bohviečo a náš profesor ich opatruje ako dôkaz svojej sily, moci, prestíže, vplyvu. Ako výsledok roboty, ktorú mu zakazovali robiť a ktorej sme sa spolu s ním „dopúšťali“ doslova v podsvetí, v starom protiletectvom kryte pod internátom. Kryt prerobený na klub. A za železnou oponou číhal a naše básne čítal zúrivý nepriateľ, pred ktorým nás mal kryt ochrániť.

Ukázalo sa, že pred nepriateľom nás chrániť nebolo treba. Aspoň nie pred tým spoza železnej opony. Lebo sme mali vlastného. Spoločného, ale aj každý svojho, toho v sebe. Aj on čítal naše básne. A profesor nás práve pred touto hrozbou chránil. Ani sme o tom nevedeli. Dnes už vieme.

„Miki bude nesmrteľný,“ provokujem.

„Tak dobre,“ povedal Bubo známym tónom, ktorý znamenal, vrav si, čo chceš, viem svoje a bude po mojom. Ten tón som prvý raz počul v deň, keď sme si so ženou kupovali do manželstva prvý koberec.

„Koberec je dôležitý rovnako ako obrúčky,“ povedal Bubo. Vzal auto, ja som kúpil benzín a šli sme koberec doviesť zo Žiliny.

„Tuto vľavo bude ten pomník francúzskym partizánom,“ hovorím pred Strečnom.

„Odtiaľto je to vpravo,“ poznamenal Bubo.

„Vľavo. Hádam viem, tisíckrát som ho videl z vlaku.“

„Tak vľavo,“ uzavrel Bubo debatu. Už o minútu sme míňali slávny pomník, ktorý bol od nás – vpravo.

Z cesty je to inak, chcel som namietnuť, namiesto toho som sa opýtal:

„Kde je Odyseus?“

„Má sa dobre,“ precedil Bubo.

V obchodnom dome sme museli dvakrát ukázať paragón s pečiatkou, kým nás pustili von. Deň predtým tam dvaja chlapi v montérkach vyniesli tri koberce a pri štvrtom ich chytili, že kde tie koberce nosia. Vraj sú na brigáde a tamtá pani vedúca im kázala vyniesť ich a naložiť do dodávky. Kým hľadali vedúcu, chlapi zmizli aj s tromi kobercami. Ešte pod hradom cestou nazad sme sa na tom zabávali.

„Neukradneš, nemáš,“ komentoval Bubo.

„A dakedy aj ukradneš a predsa neukradneš,“ filozofoval som. „Takú knihu,“ podpichol som, „ukradneš a neráta sa to za krádež.“

„Nie je krádež ako krádež,“ súhlasil Bubo. „A tvoj Odyseus bol zabavený a vyvlastnený. To nie je krádež.“

„Čo mám robiť? Povedal si mi, že mi ho nikdy nevrátiš, tak sa zavše aspoň spytujem, ako sa mu vodí.“

„Už vieš, že sa má dobre. Ukrýva peniaze. Takú hrubú knihu by žena do rúk nevzala.“

„Moja áno.“

„Moja nečíta. Iba utiera prach.“

„Odysea by neprečítala ani moja.“

„Ale prach by utrela,“ uškrnie sa Bubo.

„Nepoznám veľa ľudí, čo ho prečítali.“

„Nepoznám veľa takých, čo ho poznajú.“

„Odysea?“

„Joycea.“

„Dajakí angličtinári. A zopár snobov to o sebe tvrdí.“

„Aj tak je to jedno.“

„Prečo?“

„Onedlho bude jedno, kto ho čítal, kto vôbec dačo čítal alebo číta. Nebude komu písať.“